

**BİR KAMUSAL ALAN OLAN İŞ DÜNYASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ
BAĞLAMINDA KADININ VARLIK SORUNSALI**

Emrah KOPARAN¹

ÖZET

Kamusal ve özel alanda cinsiyet ilişkilerinin şekillenmesindeki en önemli unsurlardan birisi toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel alanda çok daha fazla derinleşen cinsiyet eşitsizliği, son yıllarda yaşanan özel alan kamusal alan tartışmaları ile kamusal alanda da gündeme gelmektedir. Baskın eril iktidarın yer aldığı kamusal alan ve özel alan ayrımında kadınlar, özel alanda tutulmaya çalışılarak, korunması gereken bir grup olarak öngörülmüşlerdir. Bunun sonucu olarak kamusal alanın güçlü bir yapıya yani eril bir varlığa ihtiyacı olduğu algısı oluşturularak kadın hem özel alanda hem kamusal alanda eril gücün tahakkümünde kalmaktadır. Bu bakış açısından hareketle kadınlar ev alanındaki işleri görev olarak üstlenirken, erkekler ise kamusal alanın erkek yapısına ihtiyacı duyulduğu söylenen ekonomik ve politik güce dayalı görevleri üstlenmişlerdir. İş gücüne katılım kamusal alana katılımın bir koşulu olmaktadır. Bu çalışmada bir kamusal alan olan çalışma hayatı içerisinde kadınların ne kadar yer aldıkları ve yer alamamalarının nedenleri incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal/Özel Alan, Toplumsal Cinsiyet, Kadın, İş Dünyası

JEL Kodları: J16, H83, M00.

**THE PROBLEMATIQUE OF WOMEN'S EXISTENCE IN THE CONTEXT OF GENDER
EQUALITY IN PUBLIC SPHERE BUSINESS WORLD**

ABSTRACT

One of the most important factor in forming gender relations in public and private spheres is gender inequality. Although the discussions about gender inequality has been deepened in private sphere, Gender inequality also has become current issue in public sphere as there have been rapidly rasing discussions of both private sphere and public sphere in recent years.

In terms of the emergence of power, a phenomenon of power is put forward depending on the public and private sphere life practices. In public and private sphere where dominant masculine power exists, women are foreseen as a group that needs to be protected by trying to be held in the private sphere. As a result, women remain under the domination of masculine power both in the private and public spheres as it's been trying to be dictated as public sphere needs powerful structure which is existance of masculine. From this point of view, women undertake the tasks in the household, while men undertake the tasks based on economic and political power, which are said to require the male structure of the public sphere. Participation in the labor force is a condition of participation in the public sphere. In this study, It will be examined to determine how much women are participated in business and the reasons of absence of women in public sphere business life.

Keywords: Public /Private Sphere, Gender, Women, Business Life.

JEL Codes: J16, H83, M00.

1. KAMUSAL ALAN KAVRAMI

Kökeni çok eskilere dayanan kamusal alan kavramı kendinin zıttı olan özel alanında yerini belirlemektedir. Eski Yunan yaşam biçimleri incelendiğinde dışarıdaki dünyayı işaret eden polis (kamusal alan) erkeğin alanı olarak tanımlanırken, oikos denilen özel alanın anlamını bulduğu yer ise kadın ve çocukların yer aldığı mekân olarak tanımlanmaktadır (Ersöz, 2015). Aslında bugün ki anlamıyla kamusal alanın tarihine baktığımızda bu kavramın ortaya çıkmasının sebebi olarak burjuva toplumunun gelişmesi gösterilebilmektedir (Özbek, 2015). Burjuva bağlamında kamusal alanı ayrıntıları ile ele alan Habermas kamusal alanın herkesin kolaylıkla

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, emrah.koparan@amasya.edu.tr

ulaşabildiği, düşüncelerin eşit şartlar altında hiçbir ayırım gözetmeksizin dile getirilebildiği ve herkesin yararlanabildiği alan olarak açıklamaktadır. *Bu alana tüm yurttaşların erişmesi garanti altına alınmıştır* (Habermas, 2015).

Kapsamlı bir kamusal alan açılımı yapabilmek için demokrasi kavramının da incelenmesi gerekmektedir. Çünkü kamusal alan ve demokrasi ilişkisi, sivil toplum ve devlet arasındaki bağları da ortaya koymaktadır. Habermas'ın (2015) deyişle bireylerin düşüncelerini özgürce ifade edebildiği kamusal alan demokrasinin seviyesini de ortaya koymaktadır.

Eric Dacheux (2012: 14) ise; kamusal alanı, “ev dışı mekânlar bütünü, halkın toplandığı somut yerler, politik tartışmaların gerçekleştirildiği medyatik alanlar, aleniyet ilkesine tabi olan demokratik talepler” şeklinde ifade etmektedir.

Schumpeter kamusal alanda ortaya çıkan demokratik beklentileri rekabetçi bir bakış açısı ile incelemektedir. Habermas'ın belirttiği gibi bir *ortak iyi* kavramından bahsetmez. Ona göre herkesin hemfikir olduğu bir ortak iyi sadece bir hayaldir (Schumpeter, 2003). Farklı düşünce ve ideolojiler vardır ve bunlar birbiriyle çelişebilmekte ve çatışabilmektedir. Bu yüzden bu farklı yapıların ortak bir iyi etrafında toplanarak uzlaşması beklenemez (Schumpeter, 2003).

Arendt (2010) kamusal alan/özel alan ayrımını ele aldığı çalışmasında insanın faaliyetlerinden bahsetmektedir. Ona göre insanın emek, iş ve eylem üzere üç etkinliği bulunmaktadır. Emek ve iş özel alanın bir etkinliği iken, eylem ise kamusal alanın bir faaliyeti olarak ele alınmaktadır. Özel alan birtakım haklardan mahrum olunan alanken kamusal alan ise mülk sahibi kişiler için geçerli olan eşitlik gibi kavramların yer aldığı alandır (Arendt, 2013). Herkes kamusal alanın içerisinde yer alamamaktadır. Kadınlar ve köleler kamusal alanda kendilerine yer verilmeyen gruplardır ve bu gruplar özel alanda kalarak ve emek harcıyarak işleri yerine getirmektedirler. Fakat ilerleyen zamanlarda kamusal ve özel alan arasındaki fark toplumsallığın etkisiyle muğlaklaşmaya başlamaktadır (Arendt, 2013).

Fraser (1990) iki tür kamusal alan varlığından bahsettiği çalışmasında karar verme süreçlerini ve etkin katılımı ele almaktadır. Etkin katılım ile alınan kararları güçlü kamu, kanaatlerin karar alma sürecinde etkisi düşükse ya da yoksa bunları ise zayıf kamu olarak adlandırmaktadır (Fraser, 1990).

Konuya Türkiye bağlamında baktığımızda ise Habermas'ın ele aldığı biçimiyle kamusal alan temelli bir felsefik bakış açısı önemli açılımlar sağlamaktadır. Devleti bir araç olarak gören kamusal alan 1982 sonrası yapılan bir darbe anayasası ile oluşturulan düzenlemelerle ne kadar kendine yer bulup demokrasi temelli bir yaşam standardını oluşturabilmiştir? 1990'ların başından beri Türkiye'de akademik dünyada kamusal alan tartışması ile ilgili çalışmaların ortaya çıktığı görülürken, 2002 yılından beri ise sadece akademik ortamın çalışma alanı olarak kalmayıp, Türkiye kamuoyunun gündeminde yer almaya başlamaktadır (Özbek, 2015).

Özel alan kamusal alan tartışmasının Türkiye gündemine gelmesinde kadının yaşadığı bir sorunla bağlantılı olması konuya toplumsal cinsiyet bağlamında da bakmayı gerekli kılmaktadır.

1.1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kamusal Alan

Kadının kamusal alanda yer almasına ilişkin tarihi sürece bakıldığında neredeyse tarih boyunca kamusal alandan dışlanmış ve özel alan içerisinde yaşaması gereken bir varlık olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, kadının eril tahakküm karşısında ikincil konumunu sürekli pekiştirmektedir. Kamusal alanın temellerinin olduğu Antik Yunan'a dönüp bakıldığında yurttaş olabilmeyen gerekçesinin toprak sahipliği olduğu, silah kullanma hakkına sahip olan erkeklerin yurttaş olarak kabul edildiği ve bu bakış açısıyla kadınların yurttaş olabilmelerinin imkânsız olduğu görülmektedir (Ağaoğulları, 2000). Kadının yaşamsal alanı aile içi mekânda kalmış ve özel alan olarak adlandırılan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bu alandan öteye geçememiştir. Gündelik hayatın içinde kadınlar politik alanın da dışında bırakılmaktadır. Bu durum ise erkeğin elinde bulundurduğu iktidarı daha da fazla güçlendirmektedir (Bora, 2015). Rasyonel ve karar verme yeteneğine sahip erkek kamusal alanın temel öznesi olarak iktidarı elinde bulundurarak ve otoriteyi kullanma hakkına sahip olarak iş yaparken bunun karşısında kadınların işi ise özel alanla ilişkilendirilen ev içerisinde kalıp çocuk doğurmaktan ibarettir (Berktaş, 2012).

Habermas'la birlikte ortaya çıkan 17. yüzyıl ve devamındaki kamusal alan yaklaşımları da eril bir yapıyı hâkim kılmakta ve kadının dışlandığı bir kamusal alandan söz edilmektedir (Yükselbaba, 2008).

18. yüzyıla gelindiğinde ise liberal kamusal alan kavramı oluşmaktadır. Tüm bireylerin eşitliği ve özgürlüğü felsefesinden hareketle gelişen liberal kamusal alan, özel alandaki özgürlük tartışmalarını halı altına

süpürmekte ve aslında erkeğin özgürlüğünü yeniden inşa etmektedir. Karar verme süreçlerine ancak sınırlı olarak kadınların katılabileceklerini belirterek kadını sınırlı bile olsa bir aktör olarak ortaya koymaktadır (Köker, 2004).

Ataerkil toplum yapısı incelendiğinde güç ve otoritenin erkeğin temsilinde kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kadınlar ise güç ve otorite konusunda yetersizdirler. Kamusal alan özel alan ayrımında incelendiğinde ataerkil yapı, erkeği kamusal alana ait bir özne olarak görürken kadının sınırlarını özel alan içerisinde bırakmaktadır (Öztürk, 2012).

Kamusal alan, özel alan tartışmasında feministlerin bakışı açısı ise erkeğin kadın üzerindeki tahakkümünün bir anlatım biçimi olduğu yönündedir. Kamusal yaşam erkeklikle ilişkilendirilirken, özel alan ise kadınlıkla ilişkilendirmektedirler. Kamusal yaşam politikayı belirlemekte bunu da erkek eliyle yapmaktadır ve iktisadi güç burada vuku bulmaktadır. Kadın ise dört duvar arasında geri hizmetten sorumlu, sokağa çıkması engellenmiş, sesi kısılmış bir konumda varlığını sürdürmektedir (Çaha, 2006).

Özel alan kamusal alan yapısının modern şeklinde de çok büyük bir değişiklik olmuştur demek mümkün gözükmemektedir. Bu durum kadınların özel alanda uğradıkları ikincil konumlarını daha da derinleştirmektedir (Savran, 2011). Zaten birçok cinsiyete bağlı eşitsizliğin ortaya çıktığı yer, özel alanın tanımlandığı yer olan hane içi olmaktadır. (Bingöl, 2014).

Bu ve benzeri eşitsizliklerin kaynağı olması nedeniyle kamusal alan özel alan ayrımı feministler tarafından eleştirilmekte ve bu ayrımın ortadan kaldırılması gerektiği dile getirilmektedir. Kamusal alan zaten güçlü olan erkeği çok daha güçlü konuma sokarken, kadın kamusal alanda var olmakta zorluklarla karşılaşmaktadır (Özcan, 2013).

Kamusal alan tartışmaları içerisinde devletin kamusal alandan ayrı olduğu ve sadece bir araç olduğu vurgulanmaktadır. Fakat bu araç ürettiği politikalarla toplumsal cinsiyet eşitsizliğine temel oluşturmaktadır. Birey henüz dünyaya geldiğinde bu ayrımcılık çok uzun yıllar nüfus cüzdan renkleri ile kendini göstermektedir. Çocuklukla birlikte bireye çok farklı roller benimsetilmekte, bu durum eğitim ve oluşturulan medya içerikleriyle de derinleştirilmektedir. Politika yapıcı olarak devlet erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkları varsaydığı için toplumsal cinsiyet eşitsizliğine zemin hazırlamış olmaktadır (Misra ve King, 2013).

Erkeğin kamusal alanda kurduğu iktidar anlayışı, alan içerisinde kurduğu ve sürdürdüğü iktidarının meşruluğunu ve sürekliliğini devam ettirebilmesi, kendisi dışındakileri anlamlandırma biçimleri ve onları nasıl konumlandığı ile alakalı bir durumdur (Sankır, 2010). Bu yüzden eril iktidar baştan itibaren kendi kamusal alanını ve kurallarını kamusal alanda oluşturmuştur. Kendisi dışında kalan kullanım alanlarını da yani dış alan olarak geriye kalan alanları da kadınların kullanımına bırakmıştır.

Kadının kamusal alandan dışlanması net ayrımı sanayi devriminin getirdiği yapıyla açıklanabilmektedir. Bu gelişme kadının özel-evle ilgili konumunu derinleştirirken erkeği daha çok kamusal alana yönlendirmektedir. Çünkü üretim sistemleri ve iş yapma biçimleri radikal değişimlere sahip olmuştur. Eve dayalı üretim şekli kitlesel üretim gereklilikleri nedeniyle daha büyük ve tekelci yapıları ortaya çıkarmaktadır. Eskiden ev ve iş yeri aynı yerken artık bu kavramlar farklı bağlamlarda vücut bulmaktadır. Bu durumda da kadın işten tamamen koparak anlamı daralan özel alana daha fazla hapsolmek zorunda kalmıştır (Sancar, 2009). Devam eden süreçte ise artan işgücü arzının zayıf aktörleri olarak kadınlar iş dünyasında öteki konumunda yer almaya başlamıştır.

2. İŞ DÜNYASINDA KADININ VARLIĞI

Dünyada neredeyse nüfusun yarısını oluşturan kadınların iş dünyasındaki varlıkları her tarihi dönemde erkeklerin gölgesi altında kalarak ikincil konumunu yeniden üretmektedir. Bunun temel nedeni ise adına geleneksel iş bölümü denilen ve kadını özel alana zorunlu kılan yapının emek piyasasının aktörleri olarak kadınları yok saymasıdır. Para kazanma meselesi erkeğin meselesi olduğu için erkek, kadının kendisinden çok kazanabileceği bir sistemi istememekte ve mevcut sistemin dinamiklerini alkışlamaya devam etmektedir (Özer ve Biçerli, 2004).

Kadının iş dünyasında kamusal alana çıkışı Sanayi Devrimi'nin düşük ücretle çalışan işçileri olarak meydana gelmektedir. Böylelikle kadın evinde ücretsiz bir emek olurken kamusal alanda ise düşük ücretli işlerde çalışan emek görünümü kazanmaktadır. Kadının iş yaşamına girmesiyle birlikte kamusal alanda çalışarak yine özel alan olan evin geçimi için çaba harcarken özel alanda yer alan geleneksel rolleri de devam ettirmektedir (Bora, 2010). Kadının kamusal alana girmesi ile erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri aynen kalırken kadının geleneksel rollerine yeni roller eklenmektedir. Kamusal alana açılması ile ortaya çıkan çalışan kadın rolünde ise toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bir gelişme kaydedilememiş üstelik kadınlar, kadın işi denilen işlerde kendilerine daha

fazla yer bulurken daha düşük ücretler, daha kötü çalışma koşulları ve yükselmelerini engelleyen yapılarla karşılaşmaktadırlar.

Çalışma hayatında yer alan erkekler ve kadınların zamanlarını nasıl geçirdiklerine ilişkin istatistikler de kadının geleneksel rollerine yönelik beklentilerin devam etmekte olduğunu göstermektedir. AB ülkeleri üzerinden elde edilen istatistikler incelendiğinde erkeklerin haftada 41 saatlik bölümü ücretli işe, 3 saati ev işlerine ve 5 saati çocuk bakımına olmak üzere toplam 49 saat ayırmaktadır. Kadınlar ise haftalık 34 saati ücretli işe, 24 saatini de ev işlerine ve çocuk bakımına ayırmaktadır. AB ülkelerinde bile kadının durumu rakamlarda görüldüğü gibi erkekler karşısında zor durumda kalmaktadır (Saygılıgil, 2016).

Türkiye bağlamındaki son raporlar incelendiğinde ise 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranları erkeklerde %65,6 olurken, kadınlarda bu oran %28,9 olarak görülmektedir. Kadınların sektörel anlamda çalışma yapılarına bakıldığında ise %56,1'lik kesimin hizmet sektöründe istihdam edildiği dikkat çekmektedir (TÜİK, Erişim tarihi: 22.12.2019).

Yine aynı raporda konuya ilişkin dikkat çeken istatistikler şu şekildedir;

Yükseköğretimde görevli kadın oranlarında artış gözlenirken kadın profesör oranı %31,2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetici pozisyonundaki kadın oranı ise %17,3 lük bir seviyede kalmaktadır. Tablo 1'de bu durum yıllar itibariyle net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 1. Yönetici Pozisyonlarındaki Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012-2018

Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
2012	100,00	87,8	12,2
2013	100,00	85,5	14,5
2014	100,00	86,6	13,4
2015	100,00	86,8	13,2
2016	100,00	84,9	15,1
2017	100,00	85,0	15,0
2018	100,00	85,2	14,8

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2012-2018

Kadın istihdamındaki artışın esasında birçok katkısı bulunmaktadır. Kadınların iş piyasasına katılımı ulusal kalkınma için son derece önemliken aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmanın da önemli ayaklarından biridir (Örümçü, 2015).

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin bir insan kaynağı olarak kadın istihdamında çok gerilerde olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi ise hala cinsiyet ayrımcılığının var olmasıdır (Keskin, 2017).

Günümüzde kadınların istihdamına ilişkin yapılan çalışmalarda küresel ölçekte oransal olarak artışlar olduğu dikkat çekmesine rağmen, iş dünyasında baskın yapının hala erkekler lehine olduğunu söylemek mümkündür (Ragins vd., 1998).

Kadınların iş dünyasında dezavantajlı konumda olmasının ve olumsuz çalışma şartlarına maruz kalmalarının temelinde iki nedeni olduğu iddia edilmektedir. Ataerkil değerler ve cinsiyet odaklı iş bölümü gibi nedenleri içeren sosyokültürel faktörler bunlardan birincisidir. İkincisi ise medeni hal, yaş, eğitim ve çocuk sahibi olma gibi faktörleri barındıran sosyo-demografik faktörlerden oluşmaktadır (Özçatal, 2009: 45).

Mesleki eğitim konusunda kadınlar ve erkekler arasında yaşanan eşitsizlikler kadınların belirli mesleklerle sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Geleneksel rolleri ya da değişmeyen önyargılar nedeniyle kadınların daha vasıfsız işlerde yer alması ve bununla ilişki olarak daha az gelire boyun eğmek zorunda kalmaları kadının

iş hayatında ayrımcılığa maruz kaldığının göstergesi olmaktadır (İslamoğlu ve Yıldırım, 2014, 155). Bu sebeplerden dolayı çalışma yaşamında kariyerle ilgili sıkıntılar yaşamakta ve yükselme şansları ellerinden sistematik olarak alınmaktadır (Toksöz, Özkazanç ve Poyraz, 2001). Kadınların büyük çoğunluğunun yaptıkları işlerin yüksek eğitim seviyesi gerektirmemesi sebebiyle kadınların eğitimi erkeklerin eğitim düzeyiyle karşılaştırıldığında oldukça gerilerde kalmaktadır.

Kadınların kariyer gelişimi konusunda yaşadıkları birçok engel de ayrımcılığı derinleştirmektedir. Özellikle yönetim kademelerinde yer alan kadınların sayısı çok az olmasına rağmen çok büyük sıkıntılarla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Bunun temel sebeplerinden birisi eğitimde eşit fırsatlara sahip olmamaları, daha prestijli ve vasıflı işlerin erkekler tarafından yapılması, ev içi sorumluluklarının yüksek seviyelerde olması gibi nedenlerle önemli pozisyonlarda yer alamamakta ve güç savaşında erkeklerin karşısında savunmasız kalmaktadırlar (İslamoğlu ve Yıldırım, 2014).

Son yıllarda ortaya çıkan birçok kavram kadının kariyerde yaşadıkları sıkıntıları ortaya koymaya çalışmaktadır. Cam tavan, cam uçurum, cam duvar kavramları hem yatay hem dikey hiyerarşi içerisinde kadınların güçsüz durumlara düşmesinin gerekçelerini tartışmaktadır. Özellikle terfi konusunda kadınların cam tavan sendromu nedeniyle yükselmediğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Örücü, Kılıç ve Kılıç, 2007). Yapılan araştırmalar birçok kadının cam tavan sendromuna maruz kaldığını, bu yüzden terfi edemediğini açıkça belirtmektedir (Anafarta, Sarvan ve Yapıcı, 2008).

Ücretlendirme konusunda yaşanan sorunlar da bir diğer cinsiyete dayalı eşitsizlik olarak belirtilmektedir (European Commission, 2015). Kadınların erkeklere oranla daha düşük ücretlerle çalıştırılmasının literatürde sayılan sebepleri arasında iş değiştirme hızının yüksek olması, eğitim seviyesindeki düşüklük, iş dünyasında daha az yer almaları ve her türlü mesleğe uygun olarak görülmemeleri olarak ifade edilmektedir (İslamoğlu ve Yıldırım, 2014: 158).

Konuya ilişkin uluslararası ölçekte yapılan çalışmalarda kadınların ücret eşitsizliğini ortaya koymakta ve hemen hemen her yer ve zamanda bu konuda ayrımcılığa uğradıklarını net bir şekilde belirtmektedirler. 150 ülkeden elde edilen raporların sonuçları kadınların erkeklerden daha düşük ücret karşılığında çalıştığını ortaya koymaktadır (Lips, 2013: 169).

Son yıllarda yine üzerinde çok sayıda çalışma yapılan mobbing kavramı da kadınların iş dünyasında yer almamasında sıkıntılar yaşamalarına neden olmaktadır. Hem psikolojik taciz hem de fiziksel taciz olarak nitelendirilen ve özünde cinsel tacizi de barındıran durum büyük sorunları ortaya çıkarmaktadır. Birçok ülkede konuya ilişkin hukuksal alt yapılar oluşturulmuş ve özellikle kadını hedef alan ve iş yerinde tükenmişlik yaşamalarına sebep olan taciz vakaları için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Gelişmiş ülkeler özelinde konu daha fazla gündeme gelirken gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde konuşamama halleri nedeniyle adli vaka haline gelen sorunların sayısı ise oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır (Hersc, 2015).

Ülkemiz özelinde konu incelenecek olursa toplumsal cinsiyete dayalı bir iş bölümünün varlığının sürdürülmesi ve haneye yönelik işlerde hala kadınların birincil sorumlu olarak görülmesi kadının istihdamda sıkıntılar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bunun temel nedeni ise politika yapıcıların kadınların önlerindeki bu engelleri gidermekte pek de hareket etmemeleridir. Kamusal destek hizmetleri sunan yapıların kurulamamış ya da kurulmamış olması kadınların iş aramasını önemli oranda etkilemekte ve böylece kadın istihdamda katılamamaktadır. Tabi ki bunda ülkedeki işsizlik oranları da diğer bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların iş gücü piyasasına girişlerinin işsizlik sorunlarını daha da artırarak sıkıntılı durumları gündeme getireceği aşikardır (Karabıyık, 2012: 240).

Türkiye'nin coğrafi yapısı dikkate alındığında kırsal bölgelerde ve kentlerde yaşayan kadınların iş gücü piyasası bağlamında incelenmesinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Kırsal alanda kadınlar her türlü işte erkeğin yanında olmasına rağmen ücretsiz aile işçisi rolünden kurtulamamaktadırlar (Oktay ve Menteşe, 2017).

Kadınların medeni durumları da iş gücü piyasasında yer almalarında sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kadının evli veya bekâr olması işe alım kriteri olarak görülmekte ve evli kadınların iş hayatında kendilerine yer bulmaları bekâr kadınlara oranla oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır (Tansel, 2002: 7). Boşanmış olmak bile kadının iş hayatında yer alması konusunda bir değişken olarak incelenmiş ve diğer kadınlarla kıyaslandığında boşanmış kadınların iş hayatında daha yüksek oranlarla yer bulduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle çocuk bakımının asli olarak kadına yüklenen bir sorumluluk olarak algılanması, çocuk bakımı sebebiyle erkeklerin değil daha çok kadınların işgücü piyasasından çıkmasına yol açmaktadır. Kadınlar, kaliteli ve maddi anlamda ulaşılabılır bir çocuk bakım hizmeti edinemediklerinde "kreşe vermektense çocuğuma kendim bakarım" diyerek işten ayrılmayı tercih eder görünmektedirler (TBMM Komisyon Raporu, 2013).

Görüldüğü gibi kadının kamusal alana girişinin ve kamusal alanda varlığını sürdürmesinin önünde birçok engel bulunmaktadır. Özellikle belki de kadının en çok görünür kılındığı yer olan iş hayatında kadın birçok sıkıntı ve sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

3. SONUÇ

Kamusal alan ve özel alan tartışmasında kadın özelinde özel alanda yaşanan özgürlük ve dolayısıyla demokrasi sorunları kamusal alanda da varlığını dönüştürerek devam ettirmektedir. Son otuz yıldır yapılan çalışmaların büyük bir bölümü kadının kamusal alana girmesiyle özgürleşeceğini vurgularken aslında kadının kamusal alanda yer almasıyla yaşayabileceği sorunları gözden kaçırmaktadır.

Toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan açıklamalarda kadının ayrımcılığa uğramasının temel nedeni olan ataerkil yapının kamusal alanda da kadının önüne bir engel olarak çıktığını göstermektedir. Bu durum iş bölümünde ve mesleki ayrımlaşmada da kendini ortaya koymaktadır. Kamusal alanın yüz yıllardır asıl sahiplenicisi olan erkekler bu sahipliğe ortak olmaya çalışan kadınları tahakküm altında tutmaya devam etmektedir.

Son yıllarda kadının iş gücü piyasasında artan oranlarda yer almaya başlaması kamusal alanı çok uzun yıllardır elinde bulunduran erkeklerle bir mücadele alanını da ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadının öncelikli yerinin ve sorumluluğunun özel alandaki görevleri olduğunu düşünen hegemonya kamusal alanda kadına sınırlı bir varlık tanımaktadır.

Özellikle vasıflı, yüksek ücret alınabilen ve yönetim kademelerindeki işlerin çok büyük oranlarda hala erkeklerin elinde bulunduğu dikkat çekmektedir. Bunun birçok sebebi bulunmakla birlikte temelde sorunun toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hala varlığını devam ettirmesi olarak görülmektedir. Çünkü tüm alt sebepler cinsiyet eşitsizliğine çıkmaktadır. Kadının özel alanda yer alan geleneksel rolleri ile erkeğin kamusal alandaki rolleri ve erkeğin hem özel alan hem kamusal alanda elinde bulundurduğu iktidar kadının iş gücü piyasasında yer almasında sorunlara sebep olmaktadır.

Yapılan çalışmalar dünyanın büyük çoğunluğunda kadının iş gücü piyasasında yer almasında da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığını göstermektedir. Fakat daha ayrıntılı incelemeler kadının iş gücü piyasasında yüksek oranda kendine yer bulduğu ve hatta yönetim kademelerinde çoğunlukla yer aldığı ülkelerin en gelişmiş ülkeler olduğuna dikkat çekmektedir. Bu ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliği neredeyse istenilen seviyelerdedir. Buradan hareketle aslında kadının iş gücü piyasasında yer alması kalkınmanın ve gelişmişliğin önemli bir itici faktörü konumundadır. Bu yüzden de kadının iş gücü piyasasında daha fazla yer alması için politika yapıcıların konuya eğilmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali (2000). **Kent Devletinden İmparatorluğa**. Ankara: İmge Kitabevi.

ANAFARTA, Nilgün; Fulya SARVAN ve Nuray YAPICI (2008). “Konaklama İşletmelerinde Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısı: Antalya İlinde Bir Araştırma”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(15), 111-137.

ARENDR, Hannah (2010). “Labour, Work, and Action: Arendt’s Phenomenology of Practical Life”, **Journal of Philosophy of Education**, 44, 2-3.

ARENDR, Hannah (2013). **İnsanlık Durumu**. İstanbul: İletişim.

BERKTAY, Fatmagül (2011). “**Kadınlar, Siyaset ve Demokrasi**”, [Erişim Adresi: <http://www.kader.org.tr/tr/gunun.php?act=sayfa&id00=123&id01=102>, Erişim Tarihi: 04.01.2020].

BİNGÖL, Orhan (2014). “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 1 (16): 108-114.

BORA, Aksu (2010). **Kadınların Sınıfı**. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÇAHA, Ömer (2006). **İdeolojik Kamusalın Sivil Kamusala Dönüşümü**. (Editör: Ahmet Karadağ). Kamusal Alan ve Türkiye. Ankara: Asil Yayın. 159- 180

DACHEUX, Eric (2012). **Kamusal Alan: Demokrasinin Anahtar Bir Kavramı**, Çev. Hüseyin Köse. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bahar-2020

Spring-2020

Cilt: 9 Sayı: 17 (55-62)

Volume: 9 Issue: 17 (55-62)

ERSÖZ, Aysel G. (2015). “Özel Alan- Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın “Doğası” ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı”. **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 1 (18), 80-102.

EUROPEAN COMMISSION (2015). **Thegender pay gapin the European Union**. [Erişim Linki: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/genderpaygap/index_en.htm, Erişim Tarihi: 15.11.2019].

FRASER, Nancy (1990). “Rethinking The Public Sphere: A Contribution to The Critique of Actual Existing Democracy”, **Social Text**, 56-85.

HABERMAS, Jürgen (2014). **Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü**. İstanbul: İletişim.

HABERMAS, Jürgen (2015). **Kamusal Alan**, Editör: Meral Özbek içinde. İstanbul: Hill Yayınları.

HERSC, Joni (2015). “Sexual Harassment in The Workplace”, **IZA World of Labor**, 1-10.

İSLAMOĞLU, Emel ve Sinem YILDIRIMALP (2014). “Yolcu Hizmetleri Memurluğu Yapan Kadınların Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar”, **Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 3(6), 150-177.

KARABIYIK, İlyas (2012). “Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 32(1), 231-260.

KESKİN, Sevtap (2017).” Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar”. **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi**, 1 (1), 63-76

KÖKER, Eser (2004). **Saklı Konuşmalar** (Editör: Meral Özbek). Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayın. 539-550.

LIPS, Hilary M. (2013). “The Gender Pay Gap: Challenging The Rationalizations. Perceived Equity”, **Discrimination, And The Limits of Human Capital Models. Sex Roles**, 68(3-4), 169-185.

MISRA, Joya ve Leslie KING (2013). “Kadın, Toplumsal Cinsiyet ve Devlet Politikaları”, **Siyaset Sosyolojisi**, Ankara: Phoenix Yayınevi.

OKTAY, Elif Y.ve Bahar MENTEŞE (2017). Türkiye’de 2002 Yılından İtibaren Kadın İstihdamına Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi IV, 898-936.

ÖRÜCÜ, Edip; Recep KILIÇ ve Taşkın KILIÇ (2007). “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 14(2), 117-135.

ÖRÜMCÜ, Ayşe N. (2015). Girişimci Kadınların Başarı ve Güçlenme Öykülerinin Toplumsal Cinsiyet Analizi: Batı Akdeniz Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZBEK, Meral (2015). **Kamusal Alan**, İstanbul: Hill Yayınları.

ÖZCAN, Yetkin (2013). **Kamusal/Özel Alan Tartışmaları**, [Erişim Linki: <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimler/66.pdf>, Erişim Tarihi: 27.12.2019].

ÖZÇATAL, Elif Ö. (2009). Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını ve Çalışma Koşullarını Etkileyen Sosyo-Demografik ve Kültürel Faktörler. SÜ. Uluslararası– Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongre Bildirileri, 1.

ÖZER, Mustafa ve Kemal BİÇERLİ (2004). “Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 55-86.

ÖZTÜRK, Zerrin A. (2012). Uluslararası Siyasette ve Karar Alma Mekanizmalarında Kadın. [Erişim Linki: <http://esam.ege.edu.tr/makaleler/ocak-2012/makale-1.pdf>, Erişim Tarihi: 04.01.2020].

RAGINS, Belle, R.; Bickley TOWNSEND ve Mary MATTIS (1998).” Gender gap in the executive suite: CEOs and female executives report on breaking the glass ceiling”, **Academy of Management Executive**, 12, 28-42.

SANCAR, Serpil (2009). “Türkiye’de Feminizmin Siyasal Bilimlere Etkisi”. **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 40, 119-132.

SANKIR, Hasan (2010). “Eril Tahakküm ve Üstün Erillik Olgusunun Plastik Sanatlar Alanında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Oluşumuna Etkileri Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**.

SAVRAN, Acar G. (2011). **Özel/Kamusal, Yerel/Evrensel: İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru**. [Erişim Linki: <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/008-09.pdf>, Erişim Tarihi: 27.12.2019].

SAYGILIGİL, Feryal (2016). **Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları**. Ankara: Dipnot Yayınları.

SCHUMPETER, Joseph A. (2003). **Capitalism, Socialism and Democracy**, New York: Routledge.

TANSEL, Aysıt (2002). "İktisadi Kalkınma ve Kadınların İşgücüne Katılımı: Türkiye'den Zaman-Serisi Kanıtları ve İllere Göre Yatay Kesit Kestirimleri", **ERC Working Papers in Economics**, 1-31.

TBMM KOMİSYON RAPORU (2013). **Her Alandaki Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri**. Ankara: Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları.

TOKSÖZ, Gülay; Alev, ÖZKAZANÇ ve Bedriye POYRAZ (2001). **Kadınlar, Kalkınma ve Sosyal Adalet**. Ankara: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

YÜKSELBABA, Ülker (2008). **Habermas'ta Kamusal Alan/Özel Alan Ayrımı**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.